

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav slavistických a východoevropských studií

Jana Ripplová
Rusistika- bc.

Nové české překlady M. M. Zoščenka

Recent Czech translations of M. M. Zoshchenko

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Uličná, CSc.

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Praze, dne 21. 8. 2008

Jana Ríplová

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Olze Uličné, CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah	4
Úvod	6
I. Život a dílo M. M. Zoščenka	8
II. Podstatné rysy Zoščenkovy komiky	13
1. Sémantické zdroje komiky	14
2. Stylové zdroje komiky	16
3. Hrdina Zoščenkových povídek	17
4. Situační humor	18
III. Povídka "Аристократка"	19
1. Lingvostylistický rozbor originálu	19
1.1. Stylové zdroje komiky	19
1.2. Sémantický rozbor	20
1.3. Stylistický rozbor	20
1.4. Závěr	22
2. Analýza a kritické zhodnocení překladu J. Huláka	23
2.1. Stylové zdroje komiky	23
2.2. Sémantický rozbor	23
2.3. Stylistický rozbor	24
2.4. Nepřesný nebo chybný překlad	26
2.5. Kritické zhodnocení	26
3. Analýza a kritické zhodnocení překladu L. Dvořáka	27
3.1. Stylové zdroje komiky	27
3.2. Sémantický rozbor	27
3.3. Stylistický rozbor	28
3.4. Nepřesný nebo chybný překlad	30
3.5. Kritické zhodnocení	30
IV. Povídka "Не надо иметь родственников"	31
1. Lingvostylistický rozbor originálu	31
1.1. Stylové zdroje komiky	31
1.2. Sémantický rozbor	32
1.3. Stylistický rozbor	32
1.4. Závěr	34
2. Analýza a kritické zhodnocení překladu J. Huláka	35
2.1. Stylové zdroje komiky	35
2.2. Sémantický rozbor	35
2.3. Stylistický rozbor	35
2.4. Nepřesný nebo chybný překlad	37
2.5. Kritické zhodnocení	37
3. Analýza a kritické zhodnocení překladu L. Dvořáka	38
3.1. Stylové zdroje komiky	38
3.2. Sémantický rozbor	38
3.3. Stylistický rozbor	38
3.4. Nepřesný nebo chybný překlad	40
3.5. Kritické zhodnocení	40
V. Povídka "Актер"	41
1. Lingvostylistický rozbor originálu	41
1.1. Stylové zdroje komiky	42
1.2. Sémantický rozbor	42
	42

1.3. Stylistický rozbor	44
1.4. Závěr	44
2. Analýza a kritické zhodnocení překladu J. Huláka	45
2.1. Stylové zdroje komiky	45
2.2. Sémantický rozbor	45
2.3. Stylistický rozbor	46
2.5. Kritické zhodnocení	47
3. Analýza a kritické zhodnocení překladu L. Dvořáka	48
3.1. Stylové zdroje komiky	48
3.2. Sémantický rozbor	48
3.3. Stylistický rozbor	49
3.5. Kritické zhodnocení	51
VI. Úryvky povídek a překladů s komentářem	52
1. "Аристократка"	52
2. "Не надо иметь родственников"	54
3. "Актер"	56
VII. Závěry	58
Резюме(rusky, česky, anglicky)	59
Seznam použité literatury	63

Úvod

Michail Michajlovič Zoščenko je do češtiny hojně překládaným autorem. A není divu, neboť je něco v jeho povídkách, co čtenáře nutí číst dál a dál. Jak uvádí

M. O. Čudakovová¹, je to především samotné slovo, které Zoščenko dovedl použít v jakési nové dimenzi, kterou sám vytvořil.

Slovo je hlavním hybatelem jeho povídek. Děj, hrdinové i prostředí, ve kterém se děj odehrává, to všechno získává pravý smysl použitím těch správných slov, toho správného jazyka.

Podle J. V. Tomaševského² překračuje Zoščenkův jazyk obecně dané normy, sbližuje jazyk literární s jazykem národa. Zároveň však spisovatel staví v povídkách proti sobě dvě obsahové roviny. Základní dějová linie probíhá ruku v ruce právě s takovou linií, která má v sobě skrytý podtext ironie a kritiky všech neduhů společnosti a člověka v jeho malosti.

Tato krátká charakteristika nejlépe vystihuje důvody, proč jsem se rozhodla zabývat Zoščenkovými povídkami a jejich překlady.

Ve své práci se nesnažím jen o další kritiku překladatelské práce dvou vybraných překladatelů, ale spíše o porovnání dvou odlišných přístupů k překladatelské práci u dvou generací překladatelů v naprosto jiné době a situaci. Překlad Jaroslava Huláka vyšel v roce 1985 (Michail Zoščenko. Zpověď a jiné nepříjemnosti. Praha: LN, 1985), zatímco Dvořákův překlad v roce 2005 (A. P. Čechov, A. T. Averčenko, M. M. Zoščenko. Nic k smíchu. Praha: Argo, 2005). Předpokládám, že styl i jazyk obou překladů budou závislé na době jejich vzniku.

Povídky, které jsem si vybrala, byly Zoščenkovi otištěny v průběhu 3 let (1923- „Аристократка“, 1924- „Не надо иметь родственников“, 1925- „Актёр“) a každá patří do jiného cyklu (Povídky o lásce, Nervózní povídky, Povídky o lidech kulturních). I přes to, že náměty povídek i prostředí, ve kterém se děj odehrává, je rozdílné, výsledek je tak podobný. Lidská hloupost a nabubřelost si nevybírá.

Teoretická část mé bakalářské práce se opírá zejména o publikaci E. A. Zemské „Русская разговорная речь“, M. O. Čudakovové „Поэтика Михаила Зощенко“

¹ ЧУДАКОВА, М.О. Поэтика Михаила Зощенко, Москва: Наука, 1979

² ТОМАШЕВСКИЙ, Ю.В. Я взял подряд на этот рассказ. (М. Зощенко о литературе и ее языке). 1987. [online]. [cit. 2008-05-15] Dostupné z: http://www.sovlit.ru/articles/tomashevskij_o_jazyke_nmz.html

a čerpám také z knihy Michaila Krepe „Техника комического у Зошченко“.
V praktické části jsem čerpala z práce Jiřího Levého „Umění překladu“ a dalších,
které uvádím v seznamu literatury.

V první kapitole práce je uveden stručný životopis Michaila Michajloviče Zoščenka.
Druhá kapitola obsahuje charakteristiku Zoščenkovy komiky včetně zdrojů
sémantických, stylových, popis hrdiny povídek a charakteristiku situačního humoru.
Ve třetí, čtvrté a páté kapitole následuje rozbor jednotlivých povídek. Nejprve jde
o lingvostylistický rozbor originálu a poté o analýzu a kritické zhodnocení
jednotlivých překladů. V šesté kapitole jsou uvedeny ukázky z každé povídky a jejích
překladů včetně poznámek.
Závěrem rekapituluji výsledky analýzy a porovnávám práci obou překladatelů.

I. Život a dílo M. M. Zoščenko

Michail Michajlovič Zoščenko se narodil 29. 7. 1894 v Sankt Petěrburku.

Jeho otec byl italský architekt a matka, po které pravděpodobně zdědil literární nadání, byla herečkou a psala povídky.

V roce 1913, po ukončení studia na gymnáziu, nastoupil Zoščenko studium na Právnické fakultě. Odtud byl po roce vyloučen, neboť nezaplatil poplatek za další studium.

Chvilí pracoval na železnici a poté dobrovolně narukoval do armády. V roce 1919 končí jeho vojenská kariéra kvůli potížím se srdcem. Od tohoto roku střídá různá zaměstnání.

Sám Zoščenko ve své biografii uvádí, že o literaturu, potažmo tedy o psaní, se začal zajímat až od roku 1920. Říká, že do svých 20 let takřka nic nenapsal, avšak od svých 22 let se prý zabýval výhradně psaním.³

První dětské pokusy se ale datují od roku 1902-1906, kdy napsal první básně a dále pak v letech 1914-1917 již i povídky, dopisy, epigramy. Je pravděpodobné, že už v této době se formovaly některé charakteristické rysy jeho stylu- stylizace, parodie se satirickým zabarvením a distancování se autora od vypravěče.

V roce 1921 vstoupil do literárního spolku Serapionovi bratři.

Ještě před tzv. prvním obdobím Zoščenkovy tvorby, které bývá datováno rokem 1920, můžeme v jeho povídkách a básních najít inspiraci A. Verbickou, M. P. Arcybaševem, V. Hofmanem, O. Wildem, za své nejoblíbenější spisovatele považuje A. Bloka a F. Nietzscheho.

V této době se také Zoščenko, po návratu z vojenské služby seznamuje se svou budoucí ženou V. V. Kerbic-Kerbickou, které pak téměř každý den píše dopisy, pokládané za malá umělecká díla.

V roce 1919 navštěvoval Zoščenko literární seminář K. I. Čukovského.

Podle M. O. Čudakovové⁴ byl Zoščenko Čukovským velmi ovlivněn a měl

³ Převzato z: РЕЙКИНА, М. Проблема литературной репутации М. М. Зошенко: 1910-е- 1920-е годы. Дипломная работа, 2002г. s. 3. [online]. [cit. 2008-06-09]. Dostupné z: <http://www.sovlit.ru/articles/diplom.html>

⁴ ЧУДАКОВА, М.О. Поэтика Михаила Зошенко. Москва: Наука, 1979, s. 3

v plánu napsat a sestavit sborník článků o spisovatelích (Z. Gippiusové, A. Blokovi, V. Majakovském...).

Zoščenko se postupně zaměřuje na proletářskou literaturu a zabývá se tím, jak dělat „pravé“ proletářské umění.

Z mladého vyznavače idejí svobodné lásky a učení Nietzscheho, ze spisovatele-dekadenta se Zoščenko na přelomu 20. let změnil v člověka, který si buduje proslulost národního spisovatele a snaží se vyhovět kritice svých děl.

Tato tzv. První etapa jeho tvorby je neobyčejně plodná. Vycházejí mu první povídky v časopisech *Красная Новь*, *Мухомор*, *Дрезина*, *Огонек*, *Смехач*, *Бегемот* a vydává sbírky povídek („Аристократка“, „Веселая жизнь“, „Разнотык“).

Ve 20. letech je Zoščenko často označován za pokračovatele tradice Gogola a Leskova, s Gogolem bývá dokonce i srovnáván. Toto zařazení jeho děl však vzápětí ustupuje neustálému srovnávání s tvůrci anekdot (Gorbunov, Asejev).

Je označován za vypravěče veselých historek, humoristu, který píše lehkou literaturu a nesmyslné věci pro satirické časopisy.

Zoščenko toto pociťuje jako absolutní nepochopení svého díla.

Tomaševskij⁵ uvádí, že kritika Zoščenkovy tvorby se objevila ihned po vydání prvních povídek. Byla mu vytýkána neúcta ke krásnému ruskému jazyku, vysmívání se obyčejným lidem. Prý by udělal cokoli na úkor jazyka, jen aby se čtenář zasmál. Kritici se ptají, proč zneužívá syrový jazyk ulice, jazyk nevzdělaných, negramotných lidí. Nechápou, že jazyk Zoščenkových povídek nemá s jazykem lidových mas mnoho společného.

V létě 1921 napsal Zoščenko svou první knihu *Рассказы Назара Ильича господина Синябрюхова*, cyklus povídek, jež spojuje hlavní hrdina. Kniha vyšla v roce 1922.

V povídkách Zoščenko prostřednictvím hl. hrdiny popisuje následky válek a revoluce, rozpad rodiny, vypráví o smrti dětí, o vězení. Pro Zoščenkovu další tvorbu je velmi

⁵ ТОМАШЕВСКИЙ, Ю.В. Я взял подряд на этот рассказ. (М. Зощенко о литературе и ее языке).1987. [online]. [cit. 2008-06-09]. Dostupné z: http://www.sovlit.ru/articles/tomashevskij_o_jazyke_mmz.html

důležitý fakt, že již v těchto prvních povídkách se objevuje satirický hrdina a není náhodou, že pod pseudonymem Siněbrjuchova Zoščenko často publikoval své fejetony v satirických časopisech.

Další cyklus povídek pod názvem *Сентиментальные рассказы*, vypráví o lidech a jejich osudech. Povídky mají tragikomický charakter v souvislosti s událostmi 10. - 20. let 20. stol. „Malý obyčejný člověk“ se zde na rozdíl od jiných povídek konečně zamýšlí a často při hledání smyslu života a moudrosti naráží na nepochopení ostatních. Hrdinové jsou tentokrát lidé, kteří prošli válkou, prožili revoluci, hladověli, ztratili domov a své blízké. V tomto cyklu se často objevuje motiv smrti.

Za vrchol této tvůrčí etapy považoval Zoščenko svou knihu *Письма к писателю*, která vyšla v roce 1929. Jde o soubor dopisů, kterých dostával Zoščenko obrovské množství.

Za druhou etapu Zoščenkovy tvorby jsou pokládána 30. léta. Jeho práce je velmi různorodá. Píše novely, fejetony, publicistiku, divadelní hry i povídky pro děti. Zároveň dochází k dalšímu přerodu „malého obyčejného člověka“ a i satira ustupuje do pozadí. Zoščenko, který v té době trpí neurózami, se zaměřuje na analýzu významných osobností. Snaží se popsat jejich duševní i fyzické problémy, přičemž se inspiruje Tolstým, Goethem i svými osobními zkušenostmi, a analýzu opírá o prameny z medicíny, psychologie, psychoanalýzy i např. fyziky. V souvislosti se vznikem tohoto díla prý píše Gorkému: „...так как, сколько я понимаю, художественная литература сейчас мало существенна и мало кому требуется...” („...protože, jestli tomu dobře rozumím, je dnes umělecká/krásná/ literatura málo významná a málo kdo ji potřebuje...“).⁶ Jeho dílo *Возвращенная молодость* mělo velmi pozitivní odezvu ve vědeckých kruzích. Ve 30. letech vychází také *Голубая книга*, která je sestavena z 5 částí, obsahujících nové, ale i staré, upravené povídky. Zoščenko je doprovází komentářem, ve kterém často moralizuje a přemýšlí o faktorech, které se podílejí na lidském osudu.

⁶ Převzato z: РЕЙКИНА, М. Проблема литературной репутации М. М. Зощенко: 1910-е- 1920-е годы. Дипломная работа, 2002г, гл. 2, с. 29. [online]. [cit. 2008-06-09]. Dostupné z: <http://www.sovlit.ru/articles/diplom.html>

V této tvůrčí etapě se Zoščenko stále více uchyluje k fejetonu, publikuje v časopise *Крокодил, Звезда а Красная новь*. „...я настругал множество маленьких рассказов. И я пишу эти рассказы не для того, что мне их легко и весело писать. Я эти рассказы пишу, так как мне кажется- они наиболее удобны и понятны теперешним читателям...” (...“nahobloval /vytvořil/ jsem velké množství malých povídek. Tyto povídky nepíši proto, že se mi píší jednoduše a vesele. Píšu je proto, že si myslím, že se budou čtenáři líbit а budou pro něj srozumitelné...”),⁷ tato slova měl napsat Zoščenko v jednom svém dopise Gorkému.

V roce 1937, ke 100. výročí Puškinovy smrti vydal Zoščenko povídku „Шестая повесть Белкина“(Talisman) а také v tomto období pracoval na historických povídkách а povídkách pro děti.

Napsal komedie *Уважаемый товарищ, Свадьба, Преступление и наказание, Парусиновый портфель*.

Zoščenkova tvorba během 40. а 50. let je velmi různorodá а dramatická.

S E. Švarcem napsal hru *Под липами Берлина* о nutnosti rychlého vítězství ve válce, v letech 1941 – 1943 během evakuace v Alma-Atě píše povídky а fejetony s antifašistickou tematikou.

V roce 1943 také zakončuje práci na novele *Перед восходом солнца*.

Dne 14. srpna 1946 přijala Všesvazová komunistická strana rezoluci *О часописех Звезда а Ленинград*, kterou на aktivu leningradské organizace přednesl

A. A. Ždanov. Na jejím základě byli ze Svazu sovětských spisovatelů vyloučeni Anna Achmatovová а Michail Zoščenko а ti, kdo jejich příspěvky v leningradské *Zvěздě* otiskovali, dostali přísnou důtku.

„Zoščenkovi se vytýká, že zesměšňoval ruského člověka а dělal z něho před světem primitiva, Achmatovové pak západnická dekadence, ruskému duchu vzdálená. Sovětský spisovatel, tak bylo řečeno, nesmí psát, аніž si důkladně prostudoval marxisticko-leninskou teorii, аніž jasně pochopil politiku strany а аніž hluboko pronikl do politického smyslu života.

⁷ Převzato z: РЕЙКИНА, М. Проблема литературной репутации М. М. Зошенко: 1910-е- 1920-е годы. Дипломная работа, 2002г, гл. 2, s. 29. [online]. [cit. 2008-06-09]. Dostupné z: <http://www.sovlit.ru/articles/diplom.html>

Tedy zdá se, že groteskně satirická deformace sovětské skutečnosti v díle Zoščenkově se stala neúnosnou, že jeho smích víc uráží, než očišťuje.“⁸

Zoščenko byl přijat zpět do Svazu sovětských spisovatelů až v roce 1953.

V té době se již cítí psychicky i fyzicky sláb a zabývá se překládáním.

Michail Michajlovič Zoščenko zemřel 22. 7. 1958 a byl pochován na Sestroreckém hřbitově.

⁸ VALENTA, E. Spisovatel na rozcestí. 1946. Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945- 1948). ÚČL AV ČR Praha, 2001, s. 225

II. Podstatné rysy Zoščenkovy komiky

Zoščenko chtěl vytvořit jazyk „nové literatury“. Zaměřuje se na běžně mluvený (hovorový i nespisovný) jazyk. Styl jeho vyprávění a jeho čerpání ze škály stylových, jazykových i sémantických prostředků je podstatou jeho povídek. Jazykový humor hraje u něj tak zásadní roli, že kdybychom se pokusili převyprávět jeho povídky spisovně, téměř nic z nich nezůstane.

Zoščenko se snažil o zachycení jazyka „tmavých uliček, nádraží a náměstí“.

Využíval jeho konstrukci, zabarvení, obraty a uměl je pak ve svých povídkách převést do podoby uměleckého jazyka. Kritika nechápala, že Zoščenko neskládá útržky nespisovné řeči, které pochytil na ulici jen tak nahodile. Jazyk jeho povídek si vybírá z jazyka obyčejných lidí jen to charakteristické a za každou jeho na první pohled jednoduchou lexikální konstrukcí je skryt neobyčejně promyšlený smysl.

„Отличный язык выработали вы, Михаил Михайлович, и замечательно легко владеете им. И юмор у вас очень свой. Я высоко ценю Вашу работу, поверьте: это не комплимент.“ („Vytvořil jste vynikající jazyk, Michail Michajlovič, a dokážete ho používat s obdivuhodnou lehkostí. I Váš humor je osobitý.

Velmi si vážím Vaší práce a věřte, že to není kompliment.) -napsal prý Gorkij v jednom ze svých dopisů.⁹

Zoščenko chtěl, aby jeho povídky byly co nejkratší, zároveň však dokázal i v té nejkratší povídce vyjádřit všechno, co dělá jeho povídku originální a to za pomoci jeho specifické práce s jazykem.

„Почему же рассказы Зошченко были смешными? Так он видел жизнь. Сквозь увеличительное стекло смеха смотрел Зошченко на жизнь, поднося это стекло к глазам читателей, и читатели начинали видеть в себе и вокруг то, что самого Зошченко волновало, поражало, тревожило и радовало...“ (Proč byly Zoščenkovy povídky humorné? Takovým způsobem se díval na život. Skrz zvětšovací sklo smíchu pozoroval Zoščenko život. Toto sklo vložil před oči čtenářům, kteří pak v sobě i okolo sebe uviděli to, co Zoščenko vzrušovalo, ohromovalo, znepokojovalo a těšilo...).¹⁰

⁹ Citováno z: ЧУДАКОВА, М.О. Поэтика Михаила Зощенко, Москва: Наука, 1979, s. 3

¹⁰ ЗОЩЕНКО, М. М. Избранное. Ленинград: Лениздат, 1984, s. 548

„Михаил Зощенко довел до совершенства манеру комического сказа, имевшего богатую традицию в русской литературе. Им создан оригинальный стиль лирико-иронического повествования в рассказах...“(Michail Zoščenko dovedl do dokonalosti styl komického vyprávění, které má v ruské literatuře bohatou tradici. Vytvořil originální styl lyricko-ironického vyprávění v povídkách...).¹¹

1. Sémantické zdroje komiky

M. Kreps definoval u Zoščenka 20 nejčastěji se opakujících zdrojů humoru na sémantické úrovni.¹²

- a. *Nestejnorodý výčet*- výčet jevů stejného druhu, jev následující je uveden jevem předchozím a k tomu se přidá neočekávaný jev, který ke dvěma předchozím na první pohled nepatří, ale je v jistém smyslu jejich pokračováním.
- b. *Antonymická záměna*- slovo z kontextu zaměňuje autor antonymem stejného kořene s předponou, která způsobuje zápor. Hrdina tak mluví opačně, než původně chtěl a nechtěně tak odhaluje pravý stav věcí.
- c. *Nesprávně pochopené termíny*
- d. *Záměna slova na bázi asociace*- záměna slova z jednoho sémantického pole slovem z jiného sémantického pole, přičemž tato slova jsou si asociálně významově blízká.
- e. *Komické zobecnění*- povýšení náhodného nebo hypotetického faktu na zákonitý, pravidelně se opakující jev.
- f. *Malapropická záměna*- záměna smyslově vhodného slova slovem foneticky blízkým, ale významově naprosto cizím.
- g. *Groteskní nadsázka*- přesahuje hranice myslitelné pravděpodobnosti a je dovedena do absurdity.
- h. *Komická parafráze*- zvláštní případ hádanky, vytvoření opisné konstrukce, která jen napoví, jaké slovo má vlastně autor na mysli.

¹¹ ЕРШОВ, Л. Ю. Из истории советской сатиры. Ленинград: Наука, 1973, s. 51

¹² КРЕПС, М. Техника комического у Зощенко. Глава 2: Приемы языкового комизма у Зощенко. USA: Chalidze Publications, 1986, s. 32-96

- i. *Makaronismy*- jsou používány Zoščenkem při pokusech hrdinů dorozumět se s cizinci.
- j. *Falešná souvislost*- nesoulad toho, co se tvrdí v jednom slovním spojení nebo ve větě, s kontextem, který následuje, z čehož vyplývá popření původního tvrzení.
- k. *Negace tvrzení*- jedna věta obsahuje tvrzení, které je popřeno v následujícím kontextu.
- l. *Komická aktualizace*- Zoščenkův hrdina- vypravěč odhaluje svůj omezený rozhled, když o životě a událostech vzdálených od jeho života v čase nebo prostoru, přemýšlí v intencích zvyků a reality své doby.
- m. *Komický okazionalismus*- hrdina často používá cizí, intelektuální a vznešeně znějící slova (metamorfóza, devalvace), aniž by znal jejich pravý smysl.
- n. *Kontaminace běžných frazeologismů*- jeden z rysů nenormativní řeči hrdiny. Nejčastěji jsou kontaminována blízká slovní spojení.
- o. *Posun v logice*- nečekaný přechod jednoho logického toku myšlenek v jiný. Podle Krepse je to nejúčelnější a nejčastěji používaný způsob komiky v humoristické literatuře.
- p. *Zkomolení poetického textu*- tento typ komiky může být efektivní jen tehdy, je-li poetický text všeobecně znám a čtenář ho chápe normativně, jako pevnou a neoddělitelnou jazykovou jednotku, kterou nelze zaměnit. Cílem tohoto způsobu komiky je odhalení nevzdělanosti hrdiny, diskreditace díla nebo autora.
- q. *Reprodukováná řeč*- pokus nevzdělaného, omezeného hrdiny reprodukovat řeč jiné postavy, která ho svým původem nebo vzdělaností převyšuje.
- r. *Pokračování ze setrvačnosti*- vypravěč neumí kontrolovat tok své řeči, když zmiňuje klíčové slovo, přidává hned další, které podle jeho myšlení zapadá do kontextu. Tento druhý element je většinou zbytečný nebo nelogický.
- s. *Sémantická nadbytečnost*- sémantické zdvojení je z hlediska stylistické normy nepřípustné, neboť smysl určujícího slova obsahuje všechny elementy slova určeného, které je proto zcela zbytečné. Je to jeden z charakteristických rysů řeči nevzdělaných lidí. Zoščenko tento typ komiky uplatňuje velmi aktivně (čistý pleonasmus- páry slov od stejného kořene).

- t. *Použití sloves s omezenou možností vazeb*- některá slovesa v ruském jazyce mohou být použita pouze v konkrétních případech (čas, osobě, čísle). Použití mimo rámec jejich možných vazeb znamená odklonění od normy a je jedním ze způsobů vytvoření komického efektu.

2. Stylové zdroje komiky

V Zoščenkových povídkách cítíme spíše tendenci k popisu situace než klasické vyprávění.

„У Зощенко сюжет непременно есть, он только, по его собственному признанию, не бьет в нос. Часто повествование замедленно, ибо таков темп рассказчика. В ряде случаев новелла строится по законам не столько эпического, сколько лирического жанра.“ (Zoščenkovy povídky rozhodně mají děj, který nás ale, podle jeho vlastních slov, nebije do očí. Často je vyprávění zpomalené, neboť takové je i tempo vypravěče. V řadě případů je povídka postavena nejen podle pravidel epicky, ale i lyrického žánru.“)¹³

Obsah, způsob stavby povídky a styl tvoří u Zoščenka jeden celek. Nelze tedy analyzovat pouze obsah, ale je třeba na povídku pohlížet jako na nedělitelný celek. Klasickým zdrojem komična u Zoščenka je nesoulad mezi dějem a příčinou toho, co probíhá, nesoulad mezi příčinou a následkem. Nesoulad však najdeme právě i v Zoščenkově osobitém jazyce.

Jazyk povídek je nasycen stylisticky příznakovými jevy. (Efektu komična často dosáhl Zoščenko tak, že neobvykle využil slova a výrazy, které čerpal z řeči nevzdělaných měšťáků.)

Jde o hovorovou a nespisovnou řeč v kontrastu s řečí spisovnou, odbornými výrazy, atd. - o *kolizi různých stylistických rovin*.

a) *Kolize publicistického stylu s nespisovným jazykem*

- používá slova charakteristická pro publicistický styl v případě, kdy to není logicky ani stylisticky vhodné

¹³ ЕРШОВ, Л. Ю. Из истории советской сатиры. Ленинград: Наука, 1973, s. 47

b) Použití slov administrativního stylu v hovorové řeči

- tyto dvě složky jsou podle Krepse ve zvlášť velkém kontrastu (oficiálnost x nenucenost)

c) Kolize archaismů s hovorovým jazykem

- vznešené, poetické zabarvení archaismů v hovorovém kontextu má silný komický efekt a autor ho používá k zesílení ironie

d) Kolize spisovného jazyka s hovorovou řečí

- spojení spisovného a hovorového jazyka zesiluje ironii a zesměšňuje mluvčího v jeho snaze o vznešenost

Zoščenko je mistrem v použití výše uvedených řečových kontrastů. Dokázal vytvořit naprosto neobvyklá slovní spojení, která i mimo kontext celé povídky vyvolávají pocit komický, absurdní, ale i beznadějný a smutný.

3. Hrdina Zoščenkových povídek

Objektem Zoščenkových povídek se stává vulgárnost, nadutost, hloupost a primitivnost všedního dne. Autor v nich vyjadřuje nesouhlas se zpronevěrou a plýtváním.

Jeho povídky se zabývají i otázkami zdravotnictví, byrokracií, represivními zákazy a běžnými situacemi ve spíše ordinérním životě měšťáků.

Vypravěč je u Zoščenka buď hlavní hrdina anebo komentátor celého děje.

Často je hlavním hrdinou člověk schopný jít za svým cílem přes mrtvoly.

Je to především měšťák- hamoun, který je spíše než politickým protivníkem, protivníkem morálním, neboť rozsévá banalitu a primitivnost. I přes na první pohled viditelnou povrchnost jsou ale hlavní hrdinové popsáni takovým způsobem, že čtenář ihned pronikne až na dno jejich duše se všemi vlastnostmi ať už negativními či pozitivními.

Zprvu kladný hrdina ve své často primitivní naivitě kromě odhalení sebe sama odhalí nechtěně i nějaký zlořád či chaos ve světě kolem sebe, se kterým však ani on, ani nikdo jiný neumí a ani nechce bojovat. Možná, že něčeho takového ani není schopen.

Ať je však hrdinou kdokoliv, charakterizuje ho rozpolcenost a nesouhlas s tempem, rytmem a duchem doby. Chce jen přežívat bez problémů a starostí a pokud možno si nevšímá nikoho kolem sebe. Postavy Zoščenkových povídek jsou odrazem své doby a to bylo autorovi kritikou často vyčítáno.

4. Situační humor

Zoščenko v povídkách popisuje každodenní život v lázních, na úřadech, v divadle, na ulici, v dopravních prostředcích, v bytě i v ordinaci.

Avšak popis právě těchto prostředí překypuje ironií, satirou a především absurditou. Popis situace a prostředí hraje u Zoščenka významnou roli. Tento popis je často významnější a na první pohled zaujme čtenáře víc než samotný děj. Autor čtenáři velice stručně, avšak intenzivně (použití specifických jazykových prostředků) vylíčí prostředí povídky (špína, tma, výskyt nesmyslných věcí, zvláštních lidí...) a tím, aniž by je zmiňoval přímo, podá informaci o poměrech ve společnosti, úrovni života hrdinů a naznačí i celkovou náladu v povídce.

Popis situace a prostředí by však sám o sobě nebyl tak mimořádný nebýt Zoščenkova specifického jazykového humoru. Jazykový humor je tvořen na základě sémantických a stylistických prvků, které jsou uvedeny v předešlých oddílech. Jde především o kolizi, střet a kontrast na stylistické i sémantické úrovni.

III. Povídka „Аристократка“

1. Lingvostylistický rozbor originálu

Obsah

Grigorij Ivanovič vypráví o své zkušenosti s „aristokratkou“ od nich ze „sedmičky“, ke které na krátký čas pocítil jistou náklonnost, jež se pomalu začala vytrácet už při společných procházkách po městě a nakonec zcela opadla při společné, ačkoliv spíše oddělené návštěvě divadla.

Lístek do opery dostal Grigorij Ivanovič od komunistické buňky a jeden navíc od zámečníka Vasky. Byly však každý jinam. O přestávce se s dámou sešel v bufetu, ta ale jeví větší zájem o zákusky. Grigorij Ivanovič dámě nabízí, aby se neostýchala, a ona se pouští do dalšího a dalšího zákusku. Grigorij Ivanovič málem nemá na útratu a musí jejímu „mlsání“ učinit přítrž. Dáma je roztrpčena jeho lakotou a i Ivanu Grigorijeviči dochází trpělivost. Rozešli se.

Satira

První dojem z této povídky si čtenář utváří již při přečtení názvu. V té chvíli ještě netuší, že autor schválně použil toto slovo, aby vykreslil omezenost vypravěče a zároveň hlavního hrdiny. Hlavní hrdina označuje aristokratkou ženskou od nich z domu, která má zlatý zub a nosí klobouk. Z postupného vyprávění pak vyplývá ubohá nabubřelost tohoto nízkého hrdiny, který zve damu do divadla a na zákusek a poté jí ho rve od úst. Nemile tak odhaluje svou opravdovou tvář, když se hádá o zaplacení čtvrtého zákusku, a vzápětí říká dámě, že štěstí přece nespočívá v penězích.

Hlavním zdrojem komična v této povídce je vypravěčovo nevhodné užití klíčového výrazu pro celé vyprávění. Použití slova „aristokratka“ poukazuje na ubohost malého člověka, který se tímto nechtěně sebeodhaluje již na začátku celé povídky a v jejím průběhu pak jen stále více odkrývá svou hloupost.

1.1. Stylové zdroje komiky

1.1.a. Použití oficiálního výrazu v hovorové řeči

hlavní hrdina oslovuje ženu *гражданка*

- „Откуда,- говорю,- ты, *гражданка*...“
- „Дескать, как у вас, *гражданка*...“
- „Докушайте,- говорю,- *гражданка*...“

1.1.b. Srážka hovorového stylu s knižním

- Бывало, приду, как *лицо официальное* x hovorový styl celé povídky
- kontrast v kontextu

- „*Мерси*, говорит...“

- pokus o použití jazyka vyšší společnosti

- ...*баба* в шляпке,...чулочки на ней *фильдексовые*, ...мопсик у ней на руках,...зуб золотой..., то такая *аристократка* мне не *баба* вовсе, а гладкое место... - kontrast slov, která se vzájemně vylučují

1.2. Sémantický rozbor

1.2.a. Nestejnorodý výčet

- ...*баба* в шляпке,...чулочки, на ней *фильдексовые*, ...мопсик у ней на руках,...зуб золотой...не *баба* вовсе, а гладкое место...

1.2.b. Komický okazionalismus

- развернула свою *идеологию* во всем объеме

- я, конечно, увлекался одной *аристократкой*

- А хозяин держится *индифферентно* – ваньку валяет.

- А хозяин держится *индифферентно* – перед рожей руками крутит.

1.3. Stylistický rozbor

1.3.a. Morfologie

- *podrobnej* отвечать – подробнее

1.3.b. Lexika

- hovorová

- она испужалась- испугалась- просторечие

- не ездют- не ездят

- мопсик

- живите

- этакой

- цоп

- крякнул

- чаходится

- брахло

- nespisovná

- баба

- hanlivá

- фря

- буржуй

- сволоч

- свинство

- frazeologismy

- гладкое место

- мур-мур

- глазами стришет

- принять под руку

- ни хрена не вижу

- кот наплакал

- с гулькиноу нос

- ваньку валяет

- будто попала вожжа под хвост

1.3.c. Syntaxe

- elipsa

- Действует?
- И домой!
- Гляжу – антракт.
- И докушал, сволоч.

- změna slovosledu

- Ежели баба в шляпке...
- Дальше - больше, стали мы с ней по улицам гулять.
- Зачастил я к ней.
- Звонили, может быть.
- Не пора ли нам в театр сесть?

- *vsuvky*

- братцы мои- Я, *братцы мои*, не люблю баб,...
- говорит- „Откуда - *говорю*,- ты, гражданка?“
- „Я,- *говорит*,- из седьмого.“
- дескать- „*Дескать*, как у вас,...в смысле порчи водопровода и уборной?“

1.4. Závěr

Zoščenko v povídce ukazuje na omezenost měšťáků a na jejich marné pokusy o přiblížení se aristokracii. Využívá stylové i sémantické zdroje komiky, např. marnou snahu hrdiny o použití cizích slov ve svém vyprávění o „nemožné“, „aristokratické“ sousedce, ve kterém se nakonec znemožní sám, v kontrastu s jeho maloměšťáckým studem a zkosnatělým přístupem k životu.

Po stylistické stránce je jazyk povídky bohatý na hovorové výrazy

a na frazeologismy. Zoščenko hojně používá změnu slovosledu i elipsu.

Povídka je založena na použití přímé řeči, prokládaném komentářem hl. hrdiny, který se vyjadřuje pomocí velmi krátkých vět, protkaných už zmíněnými hovorovými výrazy, vsuvkami. Zajímavé je i použití velkého množství sloves.

Povídka „Aristokratka“

2. Analýza a kritické zhodnocení překladu Jaroslava Huláka

2.1. Stylové zdroje komiky

2.1.a. Použití administrativního výrazu v hovorové řeči

„...Откуда, -говорю, -ты, *гражданка*...“

„...Дескать, как у вас, *гражданка*...“

„...Докушайте, - говорю, - *гражданка*...“

- překlad používá slovo „občanka“

2.1.b. Srážka hovorového stylu s knižním

- Бывало, приду, как *лицо официальное*

- *oficiální osoba*

- „*Мерси*, говорит...“

- pokus o použití jazyka vyšší společnosti

- nepřekládá

- ...*баба* в шляпке, ...чулочки на ней фильдексовые, ...мопсик у ней на руках, ...зуб золотой..., то такая *аристokratka* мне не *баба* вовсе, а гладкое место...

- ...*ženská*, co chodí v kloboučku, v pavučinkových punčoškách, s mopslíkem v náruči nebo se jí svítí v puse zlatej zub, tak taková *aristokratka* u mě není *ženská*, to je u mě nula...

- kontrast je v překladu zachován

2.2. Sémantický rozbor

2.2.a. Nestejnorodý výčet

- ...*баба* в шляпке, ...чулочки на ней фильдексовые, ...мопсик у ней на руках, ...зуб золотой...не *баба* вовсе, а гладкое место...

- ...*ženská*, co chodí v kloboučku, v pavučinkových punčoškách, s mopslíkem v náruči nebo se jí svítí v puse zlatej zub, tak taková *aristokratka* u mě není *ženská*, to je u mě nula...

- výborný překlad
- taková ženská
- použití zvrtné částice vyvolává pocit hovorovosti (se jí v puse svítí)

2.2.b. *Komický okazionalismus*

- развернула свою *идеологию* во всем объеме
- předvedla svou *ideologii* v celý svůj krásu
- trefný překlad
- я, конечно, увлекался одной *аристократкой*
- Svého času jsem *se arcit' pro jednu aristokratku nadchl*.
- snaha o jazyk vyšších vrstev, přeloženo možná až příliš knižně
- А хозяин держится *индифферентно*- ваньку валяет.
- Ale prodavač se tváří indifferntně a dělá naivku.
- А хозяин держится *индифферентно*- перед рожей руками крутит.
- Ale prodavač se tváří *индифферентně* a dělá rukou na čele kolečka.
- bezpříznakový, neutrální překlad

2.3. Stylistický rozbor

2.3.a. *Fonetika*

- odkudpak seš- *Odkudpak seš*, občanko, ptám se.
- brý den- *Brý den*, povídám. Brý den.

2.3.b. *Lexika*

- *hovorová*

- братцы- Я, *братцы мои*, не люблю баб,...- *Lidičky*, já vám nemám rád ženský...oslovení
- мопсик- или *мопсик* у ней на руках- s *топслíkem* v náručí
- живите- Пожалуйста,- говорю,- *живите*.- Dobře, na to já. *V pořádku*.
- этакая - этакая фря- nepřekládá
- цоп- подходит к блюду и *цоп* с кремоми жрет- vyrazí k míse, *chňap* jeden kousek s krémem a baští

- крякнул- Я аж *крякнул*. - *Vyrazilo mi to dech*.
- барахло- всякое, конечно, *барахло*- *vyvalilo se... neřádstvo*

- **nespisovná**

- баба- не люблю *баб*, которые в шляпках- *nemám rád ženský*, co nosí klobouček

- **hanlivá**

- фря- Гляжу, стоит *этакая фря*. - *Koukám*, co to je *za zjev*, co tam stojí.
- буржуй- *этаким буржуем* нерезанным выюсь вокруг ее- *jako buržuj nedořezanej* (rusismus)
- сволоч- И докушал, *сволоч*. A *dojeda*, *šupák* jeden.

- **frazeologismy**

- гладкое место- *je to nula*
- мур-мур- *ani nemňoukne*
- глазами стришет- *jen očima stříhá*, *nevhodný překlad*
- принять под руку- *že se do mě zavěsí*
- ни хрена не вижу- *vidím starou belu*
- кот наплакал- *v kapse jako vymeteno*
- с гулькин нос- *smrdí to málem*
- Будто попала вожжа под хвост.- *Ve mně se v tom momentě něco vzpříčilo.*
- к чертовой матери- *krucifix*
- ваньку валяет- *dělá naivku*

2.3.c. *Syntaxe*

- **elipsa**

- И домой! А *pak domů*.
- Гляжу – антракт. А *vidím*, že je *přestávka*.
- И докушал, сволоч. А *dojed*, *šupák* jeden.

- změna slovosledu

- Дальше- больше, стали мы с ней по улицам гулять. A dál to bylo ještě lepší.
Začali jsme spolu chodit na procházky. - nezachovává změnu slovosledu a překládá pomocí dvou vět
- Зачастил я к ней. Začal jsem jí navštěvovat.
- Звонили, может быть. Třeba už звонили.
- Не пора ли нам в театр сесть? Není už čas sednout si do divadla?

- vsuvky

- братцы мои- Я, *братцы мои*, не люблю баб,...- Lidičky, já vám nemám rád ženský...
- говорит- „Откуда, - *говорю*, - ты, гражданка? - “Odkudpak seš, občanko, *ptám se*.
„Я, - *говорит*, - из седьмого. - “Ze sedmičky, *odpovídá*.
- дескать- *Дескать*, как у вас, гражданка, в смысле порчи водопровода и уборной?- *Prý*, jak to u vás vypadá...

2.4. Nepřesný nebo chybný překlad

- лицо официальное- oficiální osoba
- у власти- mocenský činitel – příliš oficiální
- глазами стрижет- stříhá očima
- в театр сесть- sednout si do divadla
- смотрю рукой (по карманам)- ručním čichem
- на комплименты напрашивается- koleduje si o komplimenty

2.5. Kritické zhodnocení

Překlad J. Huláka je velmi propracovaný a vyprávění plynulé. Hulák se přidržuje originálu a snaží se o co nejpresnější interpretaci, jeho překlad vyznívá v některých pasážích jemněji než originál (volí méně nespisovné a hanlivé lexiky).

I když se v překladu vyskytují nepřesnosti, neodchylují se od významové linie originálu. Používá odpovídající množství frazeologizmů, které jsou velmi precizně zvoleny a odpovídají originálu.

Povídka „Aristokratka“

3. Analýza a kritické zhodnocení překladu Libora Dvořáka

3.1. Stylové zdroje komiky

3.1.a. Použití administrativního výrazu v hovorové řeči

„...Откуда, -говорю, -ты, *гражданка*...“

„...Дескать, как у вас, *гражданка*...“

„...Докушайте, - говорю, - *гражданка*...“

-překlad používá slovo „*paninka*“, které se jeví ne zcela vhodné

3.1.b. Srážka hovorového stylu s knižním

- Бывало, приду, как *лицо официальное*.

- v čistě oficielní záležitosti -velmi trefné

-,*Мерси*, говорит.“

- pokus o použití jazyka vyšší společnosti

- *mersí*

- ...*баба* в шляпке, ...чулочки на ней фильдексовые, ...мопсик у ней на руках, ...зуб золотой... такая *аристократка* мне не *баба* вовсе, а гладкое место...

-... *ženská* v kloboučku, nebo si dejme tomu navlíkne hedvábný punčošky, nebo chová v náručí malýho pejska, nebo má třeba zlatej zub- tak takováhle *aristokratka* pro mě není *bába*, ale vzduch...

3.2. Sémantický rozbor

3.2.a. Nestejnorodý výčet

- ...*баба* в шляпке, ...чулочки на ней фильдексовые, ...мопсик у ней на руках, ...зуб золотой...не *баба* вовсе, а гладкое место...

- ... *ženská* v kloboučku, nebo si dejme tomu navlíkne *hedvábný punčošky*, nebo chová v náručí *malýho pejska*, nebo má třeba *zlatej zub*- tak takováhle *aristokratka* pro mě není *bába*, ale vzduch...

- překlad odpovídá originálu, až na použití slova „bába“

3.2.b. Komický okazionalismus

- развернула свою *идеологию* во всем объеме
- rozvinula svou *ideologii* takřikajíc v plném rozsahu
- trefný překlad
- я, конечно, увлекался одной *аристократкой*
- To víte, svýho času jsem se o jednu takovou *aristokratku samo sebou zajímal*.
- А хозяин держится *индифферентно* – ваньку валяет.
- Stánkař to na mě zkouší tak jako *indiferentně* a dělá blbýho.
- А хозяин держится *индифферентно* – перед рожей руками крутит.
- Jenže stánkař zase jen tak jako *indiferentně* komíhá rukama před ksichtem.

3.3. Stylistický rozbor

3.3.a. Fonetika

- prej- Já, prej, jsem ze sedmičky.
- oficielní/obyčejně- Vobyčejně v nějaký čistě oficielní záležitosti.
- povidám- Dobrý den, povidám. (vyskytuje se několikrát)

3.3.b. Lexika

- hovorová

- братцы- Я, *братцы мои*, не люблю баб-... *mládenci*...- oslovení
- мопсик- или *мопсик* у ней на руках- *malý pejsek*
- живите- Пожалуйста,- говорю,- *живите*.- ...si to tam, povidám, *pěkně užijte*...
- цоп- ...подходит к блюду и *цоп* с кремом жрет.- ...najednou se vydá k pultu-
a už žere krémovéj
- шарю- *по карманам шарю*- *koukám rukou do kapsy* (nepřesné)
- крякнул- Я аж крякнул.- Já až vyhek.
- брахло- всякое, конечно, *барахло*- *vysypaly se všelijaký krámy*

- nespisovná

- баба- не люблю *баб*, которые в шляпках - nemám rád *baby*, co nosej klobouček

- hanlivá

- фря- Гляжу, стоит этакая *фря*. - Koukám, že tam stojí *ňáká frajle*.
- буржуй- таким *буржуем нерезаным* выюсь вокруг ее- vinu se kolem ní jako *ňákej nedoraženej buržoust*- zvláštní překlad
- сволоч- И докушал, *сволоч*. - A dojed to, *hajzl*.

- frazeologismy

- гладкое место- *vzduch*
- мур-мур- *ani muk*
- глазами стрижет- *očkama střílí*
- принять под руку- *nabídnu jí rámě*
- ни хрена не вижу- *vidím starou belu*
- кот наплакал- *škoda mluvit*
- с гулькинос- *pár drobásků*
- будто попала вожжа под хвост- *jako by voprát' pod vocas přišla*
- к чертовой матери- *koukej to, povidám, okamžitě dát zpátky*
- ваньку валяет- *dělá blbýho*

3.3.c. *Syntaxe*

- elipsa

И домой! - *A domu.*

- Гляжу – антракт.- *Koukám, zrovna je přestávka.*
- И докушал, сволоч.- *A dojed to, hajzl.*

- změna slovosledu

- Дальше – больше, стали мы с ней по улицам гулять.- *Ale jak už jsem řek, u toho nezůstalo- začli jsme normálně chodit na procházky do ulic.*
- Зачастил я к ней.- *Já u ní byl pečenej vařenej.* - výborný překlad, drží se originálu
- Звонили, может быть.- *Třeba už zvonili.*
- Не пора ли нам в театр сесть? - *A neměli bysme si jít sednout každej na svý?*

- oslovení

- братцы мои- Я, *братцы мои*, не люблю баб,...

- vsuvky

- говорит- „Откуда, - *говорю*, - ты, гражданка?“- Odkud račte být, *povídám*, milá paninko?

„Я, - *говорит*, - из седьмого.- “*Já, prej*, jsem ze sedmičky.

...

- дескать- „*Дескать*, как у вас, гражданка, в смысле порчи водопровода и уборной?“- *Dejme tomu*, jakpak to máme... - kostrbatý překlad

3.4. Nepřesný nebo chybný překlad

- Dvořák vynechává úvodní větu, nepřekládá ji.
- у власти- představitel moci- příliš oficiální
- братцы- mládenci
- байковый платок- velký šátek
- во дворе дома- u nás v bráku
- гражданка- paninka, občanka
- Сели в театр- vynechává
- развратной походкой- morálně zkaženým krokem
- смотрю рукой- koukám rukou do kapsy
- буржуйская стыдливость- buržoazní stud
- своим буржуйским тоном- vynechává

3.5. Kritické zhodnocení

Dvořákův překlad povídky „Аристократка“ je nepochybně novodobou variantou všech ostatních překladů. Projevuje se to především volností překladu, vynecháváním některých zdánlivě nepodstatných slov či obrátů a nepatrnými úpravami v překladovém textu. Ne všechny uvedené postupy však vyznívají ve prospěch obsahu textu. V Dvořákově překladu je větší množství nepřesností, než by čtenář v povídce tohoto rozsahu očekával. Lze jen předpokládat, že jsou tyto posuny a odklony od originálu vytvořeny vědomě, na základě volnějšího přístupu překladatele.

IV. Povídka „Не надо иметь родственников“

1. Lingvostylistický rozbor originálu

Obsah

Timofej Vasiljevič již dva dny pátrá po svém synovci. Na jeho staré adrese zjistí, že se odstěhoval, neznámo kam. Náhodou na něj ale natrefí v tramvaji. Serjoža pracuje jako průvodčí. Timofej Vasiljevič vykládá na celou tramvaj o svém hledání i o synovci, ten však strýčkovo nadšení nesdílí. Ke konfliktu dojde, když Serjoža požádá strýčka o peníze za lístek. Strýc se začne rozčilovat a přemlouvá Serjožu, že prý když jsme ti příbuzní...

Serjoža je však neústupný a donutí strýce, aby si vystoupil i přes to, že mu strýc vyhrožuje svými styky ve Smolném...

Satira

Strýc, ačkoliv ze začátku přívětivý a nadšený z náhodného shledání, ocitá se v průběhu děje v pozici neskutečného lakoty a autor jej pranýřuje, za jeho malost.

Strýc, který je nejdříve tak mile překvapen, že potkal svého oblíbeného synovce, mu na konci povídky kvůli jízdence vyhrožuje svými styky ve Smolném. Synovec, naopak, ani neprojeví kapku příbuzenské náklonnosti a oslovuje strýce “soudruhu strýčku”.

Celý děj je pohlcen omezeností strýce a změnou jeho postoje vůči synovci v průběhu děje. Nejdříve ho vychvaluje a na konec mu vyhrožuje.

Smutnou ironií je oslovení strýce synovcem (товарищ дядя).

1.1. Stylové zdroje komiky

1.1.a. Hovorová řeč s knižním slovním spojením (nádech ironie)

- Сергей Власов *собственной персоной*
- чувствуя себя при исполнении *служебных обязанностей*

1.1.b. Hovorová řeč s administrativním jazykem (vlastní důležitost x zesměšnění)

- товарищ дядя
- дело принимает *серьезный оборот*

1.2. Sémantický rozbor

1.2.a. Sémantická nadbytečnost (vyskytuje se 3x)

- *родной родственник*

Это он мне *родной родственник*,...

Я его *родной родственник*.

Хотя ты мне и *родной родственник*,...

1.3. Stylistický rozbor

1.3.a. Morfologie

- *испужался*
- вагон пропусти
- с родною дядю- *opakuje se, nespisovná gramatická vazba*
- деньги *требуешь*
- до вокзалу
- *уничтожающе*
- *пушай*

1.3.b. Lexika

- hovorová

- братцы
- гривенник
- роюсь
- нету
- чересчур
- обличность
- давеча

- **hanlivá**

- сопляку

- сукинов сын

- **frazeologismy**

- друг ситный

- плакали бы мои денжки

- у меня много концов

- не делай ветру

1.3.c. Syntaxe

- **hovorová konstrukce**

- сядь я- rozk.zp.- kdyby, podmiň. zp

- **změna slovosledu**

Далеко- ли вам?

- **nedokončené věty**

Я его семь лет не видел...

Не знаем, говорят...

Кондуктором...

Две станции...

Потому как нельзя дарма, без билетов, ехать...

Я в поезде до вечера ехал...

- **opakování**

семь восемь

А ты вон где

кондуктором

1.4. Závěr

V povídce je využit vypravěč jako akcelérátor děje. Statické scény jsou napěchovány přímou řečí hlavní postavy, ze které je cítit přizemnost, zároveň však i nefalšované nadšení, které posléze střídá vztek a rozčilení. Ironií je, jak málo stačí, aby se z nefalšovaného nadšení a lásky stala nenávist plná výhružek. Zoščenko vtipně vykresluje situaci, kdy povinnost je nadřazená příbuzenským vztahům a lidkosti. Hojně využívá stylistické prostředky, především hovorovou a nespisovnou lexiku, frazeologismy a opakování.

Povídka „Příbuzný“

2. Analýza a kritické zhodnocení překladu Jaroslava Huláka

2.1. Stylové zdroje komiky

2.1.a. Hovorová řeč s knižním slovním spojením

Сергей Власов *собственной персоной*... *ve vlastní osobě*

- kostrbatý překlad

2.1.b. Srážka hovorového stylu s administrativním jazykem

- чувствуя себя при исполнении *служебных обязанностей*- *ve službě*

- дело принимает *серьезный оборот*- *jde do tuhého* (překládá pomocí frazeologismu)

2.1.c. Oficiální oslovení ve spojení se slovem strýčku

- товарищ дядя- *soudruhu strejdo*

- oslovení strýce se mění na oficiální ve chvíli, kdy strýc odmítá platit

2.2. Sémantický rozbor

2.2.a. Sémantická nadbytečnost

- *родной родственник*- *příbuzný z prvního kolene*

- vynikající překlad, opakuje se 3x

2.3. Stylistický rozbor

2.3.a. Morfologie

- или вагон *пронуси*- nebo *netrefit* tenhle vagón

- infinitivní konstrukce jako příslovečná věta podmínková

- с родною дядю- *vlastního strejdu*

- деньги *требуешь*- *požaduješ peníze*

- до вокзалу- *jedu na nádraží*

- уничтожающе- *vrhl zničující pohled*

- пушай (лучше пушай сойду)- *to si radši doopravdy vystoupím*

2.3.b. Lexika

- hovorová

- братцы- Что же это, *братцы*, такое? – Co tohle znamená, *lidičky*?
- гривенник- повертел *гривенник* в руке- obrátil *desetikopějku* v ruce
- роюсь- По городу *роюсь*.- *Zběhal jsem celý město*.
- чересчур/обличность- обличность у кондуктора...*чересчур* знакомая...- ...je mi
Nějak *náramně* povědomej...
- давеча- Я в поезде *давеча* ехал. – To jsem *onehdá* jel vlakem.

- nespisovná

- Сereгу Власова- Serjogu Vlasova- nespisovné, familiární

- hanlivá

- сопляку- тебе, *сопляку* заплатить- takovému *utřinosovi* platit
- сукинов сын- ...*сукинова сына*...расстрелять могу... - ... já tě za to...
ty *prevíte*...dám odstřelit...
- v překladu se vyskytuje obecná čeština- povědomej, jiný číslo, z týhlenc adresy,
bodejť bych si nezaplatil, celejch sedm let, prej druhá stanice

- frazeologismy

- друг ситный- kluku ušatá
- плакали бы мои денжки- to bych holt musel šáhnout do kapsy
- у меня много концов- mám spoustu nitek ve Smolným
- не делай ветру- nemáchej s rukama, ať pasažéři nechytanou průvan- nepřesný
překlad

2.3.c. Syntaxe

- hovorová konstrukce

- сядь я на другой номер- nasednout na jiný číslo (překlad nevyužívá možnost
podmiň. zp.)

- nedokončené věty

Я его семь лет не видел... - Celejch sedm let jsem ho neviděl, kujóna jednoho.

Не знаем, говорят... - Tady nebydlí, řekli mi.

Кондуктором... - Konduktéra

Две станции... - Druhá stanice, řekl...

Потому как нельзя дарма, без билетов, ехать... - Zadarmo bez jízdenky nesmíme nikoho vozit.

Я в поезде давеча ехал... - To jsem onehdá jel vlakem.

- opakování

- семь восемь - kluku ušatá

- А ты вон где- A vida

- кондуктором- konduktér

2.4. Nepřesný nebo chybný překlad

- Серега- Serjoga

- сукинов сын- kujón, kluk ušatá (uvádí 2 různé překlady)

- на трамвайной линии- na tramvaji

- кондуктором- konduktéra

- торжественно и возмущенно- demonstrativně

2.5. Kritické zhodnocení

Překlad povídky „Příbuzný“ lze považovat za velmi zdařilý. Vystihuje náladu originálu, chvílemi by se dal děj v podání J. Huláka označit i jako expresivnější, k čemuž přispívá hojné využívání hovorové syntaxe (ty kluku jeden ušatá, to bych holt musel, celejch sedm let, nějak náramně povědomej), která je velmi trefně zvolena. Překladař se drží linie, používá veškeré jazykové prostředky ve shodě s autorem originálu, po syntaktické stránce sice nezachovává nedokončené věty, ale překlad přesto vyznívá velmi vyrovnaně a harmonicky.

3. Povídka „Příbuzní jsou k ničemu“

- analýza a kritické zhodnocení překladu Libora Dvořáka

3.1. Stylové zdroje komiky

3.1.a. Hovorová řeč s knižním slovním spojením

- Сергей Власов *собственной персоной*... *osobně*
- vhodný, ale ve srovnání s originálem, *neutrální překlad*

3.1.b. Srážka hovorové řeči s administrativním jazykem

- чувствуя себя при исполнении *служебных обязанностей*- při plnění svých *служебных повинностей*
- дело принимает *серьезный оборот*-vše nabírá *úřední obrat*

3.1.c. Oficiální oslovení ve spojení se slovem strýčka

- товарищ дядя- *občane strýčku*
- význam překladu se odchyluje od originálu

3.2. Sémantický rozbor

3.2.a. Sémantická nadbytečnost

- родной родственник*- *vlastní synovec*
- *ne příliš trefný překlad*, opakuje se 3x

3.3. Stylistický rozbor

3.3.a. Morfologie

- или вагон *пронусту*- možná jsem i *splet číslo*
- došlo k chybnému překladu nejen po stránce morfologické, ale i po obsahové
- с родною дядю- *vlastního strejčka*
- деньги *требуешь*- z *vlastního strejčka by to tahalo prachy*
- до вокзалу- *jedu akorát na nádraží*
- уничтожающе- *upřel na synovce zničující pohled*
- пуцай (лучше пуцай сойду)- *radši mě nech vystoupit*

3.3.b. Lexika

- hovorová

- братцы- Что же это, *братцы*, такое? - Co má tohle bejt, *lidi*, vidíte to?
- гривенник- повертел *гривенник* в руке- promnul v ruce *desetikopějku*
- роюсь- По городу *роюсь*.- *Lítám* po celým městě.
- чересчур/обличность - *обличность* у кондуктора...*чересчур* знакомая.-
... *obličej* průvodčího je mi *nějak* povědomej
- давеча- Я в поезде *давеча* ехал. – To *nedávno* jsem jel vlakem.

- hanlivá

- сопляку- тебе, *сопляку* заплатить- Nemůžu ti zaplatit, ty *usmrkanče*.
- сукинов сын - ...*сукинова сына*...расстрелять могу...-...*usmrkance jednoho*
prašivého...nechat zastřelit

- frazeologismy

- друг ситный- *kluku ušatá* (pravděpodobně přebírá od Huláka)
- плакали бы мои *денжки*- to bych měl po penězích
- у меня много концов- mám *konexe* ve Smolném
- не делай ветру- *nedělej tu rozruch*

3.3.c. Syntaxe

- hovorová konstrukce

- сядь я на другой номер...jsem si sed na špatnou tramvaj

- nedokončené věty

- Я его семь лет не видел...- Sedum let jsem ho neviděl...
- Не знаем, говорят...- ...Že prej už tam nebydlíš, že ses odstěhoval.
- Кондуктором...- Jo.(synovec odpovídá na strýcovu otázku „Кондуктором?“)
- Две станции... - Dvě stanice...
- Потому как нельзя дарма, без билетов, ехать...- Zadarmo se prostě jezdit nedá...
- Я в поезде давеча ехал...- To nedávno jsem jel vlakem...

- opakování

- *kluku ušatá*- na rozdíl od originálu tento výraz používá jen jednou, dále „*kluku*“

jedna“ a jednou toto oslovení zcela vynechává

- семь восемь- Kde by to jednoho napadlo

- А ты вон где- No, kdo by to řek, ty jsi...

- кондуктором - průvodčí

3.4. Nepřesný nebo chybný překlad

- разыскивал- pátral(nadnesené)

- „...Сейчас, дядя...билеты додам только...“- „...Ted', strýčku, zrovna prodávám lístky...“

- Пассажиры стали...рассматривать родственника- ty dva příbuzné prohlížet

- глядел на племянника- na synovečka (citově zabarvené)

- на трамвайной линии- na tramvaji

- Сядь я на другой номер или, может быть, вагон пропусти... - Jenže asi jsem si sed na špatnou tramvaj, nebo možná jsem si splet číslo.

- Деньги требуешь за поезд- úplně vynecháno

-Меня это не касается- To se mi nezdá.

- принимает серьезный оборот- nabírá úřední obrat (nevhodně, kostrbatě přeloženo)

- народный трамвай...- všelidová tramvaj

3.5. Kritické zhodnocení

V překladu Libora Dvořáka je překvapivě mnoho nepřesností. Velmi často zcela vynechává i celé věty z originálu a v několika případech je i nesprávně pochopen a následně překladem posunut smysl slovního spojení či celé věty. V překladu konkrétně této povídky se ukazuje, že Libor Dvořák je nepochybně překladatelem, který se s nemalou odvahou, možná až drzostí pouští do takového stylu překládání, který s sebou může nést riziko odklonu od originálu. Je otázkou, zda právě u této povídky vede vnášení subjektivního názoru překladatele ke kýženému výsledku.

V. Povídka „Актеп“

1. Lingvostylistický rozbor originálu

Obsah

Vypravěč dává k dobru historku, kterou slyšel od jednoho ochotníka. Prý se ta událost skutečně stala v Astrachani. Ochotník popisuje, jak jednou hráli hru „Kdo je vinen“, ve které je scéna, kde lupiči přepadnou kupce. Ten prý křičí a kope nohama, je to drsný kus...

Tenkrát se prý těsně před představením opil ochotník, který měl hrát kupce a našeho vypravěče Vasju přemluvil režisér, aby za něj zaskočil. Vasja nechtěl, ale nakonec se dal přemluvit. Obecenstvo bylo nadšené jeho výkonem a nikdo netušil, že Vasja je na jevišti skutečně okrádán jedním ze spoluochotníků... Ať křičel, jak křičel, nikdo mu nešel na pomoc. Až když začal mluvit mimo text své role, pochopili „divadelní odborníci“, že je něco v nepořádku. I když byla udělána prohlídka mezi ochotníky, peníze se už nenašly. Jen prázdná peněženka se válela v zákulisí. „A pak že divadlo je umění“- povzdechl si nakonec vypravěč.

Satira

Vypravěč přesně reprodukuje to, co slyšel od hl. hrdiny povídky, tím způsobem, že se na dobu vyprávění vžívá do hl. hrdiny samého.

Vyjádřování hl. hrdiny, používání hovorového jazyka včetně bezpočtu vsuvek a oslovení a hlavně naprostá neschopnost vypravěče (nebo hl. hrdiny) vyjádřit se v souvislejší větě je až tragikomická. Humor v této povídce je opravdu až k pláči. Použití velkého množství krátkých vět navozuje pocit strohosti a nepříjemného mravenčení v kontrastu s absurditou děje.

Lidová nátura vypravěče je hybatelem celé povídky, která je stavěna na základě použití přímé řeči. Přímá řeč Zoščenkovi slouží k navození akce a vzrušení.

1.1. Stylové zdroje komiky

1.1.a. Střídání rádoby spisovného jazyka s běžně mluvenou řečí

- Конечно, если *подумать глубже*, то в этом *искусстве* много хорошего.
- kontrast v kontextu (v povídce převažuje hovorový styl řeči), věta vyznívá rádobou učeně
- пьеса из прежней жизни
- jakoby zasvěcený výrok
- ...*критический момент*. Артист сильно под мухой и не может к рампе выйти. х *Блюет*. (nespisovná řeč)
- „Не срывай, говорит, *просветительной работы*“.

1.2. Sémantický rozbor

1.2.a. Negace tvrzení

- в этом искусстве *много хорошего* х в этой профессии *нету хорошего*
- tvrzení v jedné větě je popřeno hned ve větě následující

1.2.b. Pleonasmus

- *грабители грабят*
- сémantické zdvojení je u Zoščenka velmi charakteristické

1.3. Stylistický rozbor

1.3.a. Fonetika

- *среди публики*
- граждане *с дому*
- *нету* хорошего
- не может к рампе *выйти*

1.3.b. Lexika

- nespisovná

- подлецы
- рожа

- hanlivá

- дура
- сволочь

- frazeologismy

- дуй до горы
- крыть по башкам
- сами с усами
- крови больше испортишь
- под мухой

1.3.c. Syntaxe

- infinitivní vazba

- если подумать глубже... - sloveso v infinitivu vyjadřuje podmín. zp.

- elipsa

- Случилось в Астрахани. Рассказал мне об этом актер- любитель.
- В сторону от артистов. Отбиваюсь от них.

- oslovení

- граждане- опракује se mnohokrát
- сукин сын
- браток
- сволочи
- братцы- опракује se vícekrát

- vsuvky

- значит
- дескать

- ВОТ
- говорю

- změna slovosledu

- В театре играл.
- Рассказ этот...
- ..., который купца играл...

1.4. Závěr

Zoščenko využil přímou řeč k dosažení dějovosti. Vypravěč se velice často obrací na čtenáře i na divadelní publikum (братцы, браток), využívá vsuvky (дескать, вот, говорю) k rytmizaci textu. Jde o absurdní příběh, malého měšťáka, vyprávěný jiným malým měšťákem, který mu ale dodává lesk a slávu a vynáší ve své fantazii a ve svém vyprávění ochotnické divadlo na úroveň profesionálního divadelního umění a zároveň ho na konci naprosto snižuje, což je jeden z typických rysů Zoščenkovy satirické povídky.

Povídka „Herec“

2. Analýza a kritické zhodnocení překladu Jaroslava Huláka

2.1. Stylové zdroje komiky

2.1.a. Strídání rádoby spisovného jazyka s běžně mluvenou řečí

- Конечно, если *подумать глубже*, то в этом *искусстве* много хорошего.
- Když o tom pochopitelně *víc hloubáte*, tak na tomhle *umění* shledáte hodně pěknýho.
- Вот раз ставили мы пьесу „Кто виноват?“ *Из прежней жизни*.
- Tak jsme jednou dávali hru „Kdo je vinen?“ - dále nepřekládá
- ...*критический момент*. Артист сильно под мухой и не может к рампе выйти. *Блюет...* – ...když máme *kritickou situaci*? Jeden herec se nám tu s'al a nemůže na jeviště. *Blije*.
- Не срывай, говорит, *просветительной работы*.
- Nepodryvej kulturně *vzdělávací činnost*.

2.2. Sémantický rozbor

2.2.a. Negace tvrzení

- в этом искусстве *много хорошего* x в этой профессии *нету хорошего*
- на томhle *umění* shledáte *hodně pěknýho* x na tom povolání není *vůbec nic pěknýho*
- překlad zachovává znění originálu

2.2.b. Pleonasmus

- В одном акте *грабители* купца *грабят* на глазах у публики.
- V jednom dějství *пřepadnou lipiči* před očima obecnstva kupce a *oloupí ho*.

2.3. Stylistický rozbor

2.3.a. Fonetika

- а средь публики- mezi obecnstvem
- граждане с дому- lidi z vašeho domu
- ничего в этой профессии нету хорошего- na tom povolání není vůbec nic pěkného
- не может к рампе выйти- nemůže na jeviště

2.3.b. Lexika

- nespisovná

- подлецы- а другие, *подлецы*, в раж вошли и насаждают- *mizerové* jedni
- рожа- Прямо по *роже* бью.- А biju je rovnou po *tlamě*.

- hanlivá

- а публика, хотя и *дура*- jenže lidi, ačkoliv jsou *pitomci*
- сволочь- ...говору, - *сволочи*, - честью прошу...- Nepřibližujte se ke mně, *hovádi*, rádím vám čestně!

- frazeologismy

- дуй до горы- rozpal to, nedej se, jen tak dál (objevuje se 3x s různým překladem)
- крыть по башкам- maž je přes palice, lotrasy
- сами с усами- máme za ušima
- крови больше испортишь- spíš se nadělá hodně zlý krve
- под мухой- st'al se

2.3.c. Syntaxe

- infinitivní vazba

- если подумать глубже...- sloveso v infinitivu vyjadřuje podmiň. zp.
když o tom hloubáte ještě víc (překlad nezachovává podmiň. zp., ale zvolen je vhodně)

- elipsa

- Стучилось в Астрахани. Stala se (událost) v Astrachani.

- В сторону от артистов. A souvám před hercema.

- oslovení

- граждане- Вот вы меня, *граждане*, спрашиваете... - Vás teda, *lidičky*, zajímá...

- сукин сын- Передавит, *сукин сын*, все лампочки.- Nebo mi ten *mizera* rozšlape všechny žárovky.

- браток- Выручай, *браток*.- Nenech nás v bryndě, *kamaráde*.

- сволочи- „Не подходите,- говорю,- *сволочи*, честью прошу.“- „Nepřibližujte se ke mně, *hovádi*, rádím vám čestně!“

- братцы- „*Братцы*, -кричу,- да что ж это?“- „*Kamarádi*“, ječím na ně, „co tohle znamená?“ (překládá ještě 2x- *kamarádi*, *lidičky*)

- vsuvky

- значит, дескать- А ты, *значит*, им знаки делаешь- *дескать*, оставьте беспокоиться, граждане...- А ты na ně *taky* děláš posunky- jen klid, *lidičky*.

- вот - Так *вот*, поставили эту пьесу. - Tak tuhle hru jsme dávali.

- говорю - Я *говорю*: - Я,- граждане, не могу говорю, к рампе выйти. - *Já na to*: „Kdepak, *lidičky*, já na jeviště nemůžu.“

2.4. Kritické zhodnocení

J. Hulák v překladu této poměrně krátké povídky dodržuje rytmus a dynamiku originálu. Překlad vystihuje všechny roviny, které by měl překladatel ve své práci zachytit a je v rovnováze s originálem. Hulák se přísně drží originálu i ve druhém odstavci (viz úryvky), kde vypravěč přechází od oslovení vy (*lidičky*) k oslovení ty (vidíš, jak na tebe z přízemí mrkají). V této povídce se J. Hulák také snažil o zachování stejné délky a potažmo i stavby vět, což ale u některých souvětí vyznívá poněkud kostrbatě. Na povídce Herec je zřejmé, že kratší povídka může být pro překladatele často větším úkolem, než povídka většího rozsahu.

Povídka „Herec“

3. Analýza a kritické zhodnocení překladu Libora Dvořáka

3.1. Stylové zdroje komiky

3.1.a. Střídání rádoby spisovného jazyka s běžně mluvenou řečí

- Конечно, если *подумать глубже*, то в этом *искусстве* много хорошего.

Jistě, když se nad věcí *zamyslíme do hloubky*, shledáme, že v tomhle *kumštu* je hodně pěkného.

- Вот раз ставили мы пьесу „Кто виноват?“ *Из прежней жизни*.

Jednou jsme například nastudovali hru *Kdo je vinen? Příběh ze starých časů...*“

-...*критический момент*. Артист сильно под мухой и не может к рампе выйти.

Блюет...- ...když se představení ocitlo v *kritický situaci*. Herec

je namol a na jeviště nemůže. *Poněvadž blije...*

- „Не срывай, говорит, *просветительной работы*.“ - „Пресе nám nebudeš kazit *осvětovou práci*.“

3.2. Sémantický rozbor

3.2.a. Negace tvrzení

- в этом искусстве *много хорошего* x в этой профессии *нету хорошего*

- shledáme, že v tomhle kumštu je *hodně pěkného* x *nic pozoruhodného* jsem v tom neshledal

3.2.b. Pleonasmus

- в одном акте *грабители* купца *грабят* на глазах у публики

- v jednom jednání *lupiči vraždí* kupce přímo před očima obecnstva

- nepřesný překlad, nezachovává pleonasmus

3.3. Stylistický rozbor

3.3.a. Fonetika

- а средь публики- a mezi diváky
- граждане с дому- i sousedi z domu
- ничего в этой профессии нету хорошего- nic pozoruhodného jsem v tom neshledal
- не может к рампе выйти- a na jeviště nemůže

3.3.b. Lexika

- nespisovná

- подлецы- а другие, *подлецы*, в раж вошли и наседают- ale ostatní *mizerové* se rozpálili tak, že od nich nemám pokoj ani na okamžik
- рожа- Прямо по *роже* бью.- I po *hubě* jsem je fláknul.

- hanlivá

- а публика, хотя и *дура*- diváci mě okamžitě poznali, i když jsou to *pitomci* (objevuje se 3x se stejným překladem)
- сволочь- ...говорю, - *сволочи*, - честью прошу...- ...*hajzlové*, povídám jim, snažně vás prosím!

- frazeologismy

- дуй до горы- ničeho se neboj a opři se do toho (objevuje se 2x se stejným překladem)
- крыть по башкам- Klidně jim roztříскеj kebuli!
- сами с усами- Však my si poradíme
- крови больше испортишь- Že je to spíš jen pro vztek.
- под мухой- namazal se, jak zákon káže

3.3.c. *Syntaxe*

- infinitivní vazba

- если подумать глубже...- sloveso v infinitivu vyjadřuje podmiň. zp.
když o tom hloubáte ještě víc (překlad nezachovává podmiň. zp., ale zvolen
je vhodně)

- elipsa

- Случилось в Астрахани.- Stalo se to v Astrachani.
- В сторону от артистов.- A od herců se odvrátil.(já)

- oslovení

- граждане- Вот вы меня, *граждане*, спрашиваете...- Vy se mě tedy ptáte,
panstvo,...
- сукин сын- Передавит, *сукин сын*, все лампочки.- tak tam šlape
v žárovkách (nepřekládá)
- браток- Выручай, *браток*.- Zachraň mě, *kamaráde*.
- сволочи- „Не подходите,- говорю,- *сволочи*, честью прошу...“- “Nechte mě
na pokoji, *hajzlové*...”
- братцы- „*Братцы*, -кричу,-да что ж это?“- „*Kamarádi*, proboha, co má tohle
znamenat?“

- vsuvky

- значит, дескать- А ты, *значит*, им знаки делаешь- *дескать*, оставьте
беспокоиться, граждане...- А vy jim nenápadně naznačujete: Jen
se nebojte, vážení, *však* my si poradíme...
- вот - Так *вот*, поставили эту пьесу. - No a *jak říkám* – zrovna tuhle hru jsme
nastudovali.
- говорю- Я *говорю*: - Я, граждане, не могу говорю, к рампе выйти. - А *já*
na to: „Tohle po mně nechtějte, milí spoluobčani“, povídám, „abych šel
až na forbínu

3.4. Kritické zhodnocení

Překladatel se na rozdíl od dvou předešlých povídek více držel linie originálu. Překlad je velice přesný, což bych v tomto případě hodnotila velmi pozitivně. Po stylistické stránce vystihl L. Dvořák velmi pečlivě komično originálu a nenásilně ho transformoval do českého překladu. Fonetické ani morfologické prostředky nebyly v překladu plně využity a rovněž tak u syntaxe nezachovává L. Dvořák Zoščenkem hojně používanou elipsu, což ale nijak neubírá na kvalitě překladu. Překlad působí nenásilně, plynule a poskytuje čtenáři zážitek ve shodě s originálem.

VI. Úryvky povídek a překladů s komentářem

1. „Аристократка“

М. М. Зошенко

...И сама в буфет. Я за ней.

Ходит она по буфету и на стойку смотрит. А на стойке блюдо. На блюде пирожные.

А я этаким гусем, этаким буржуем нерезанным вьюсь вокруг ее и предлагаю:

- Ежели, говорю, вам охота скушать одно пирожное, то не стесняйтесь.

Я заплачу.

- Мерси, - говорит.

И вдруг подходит развратной походкой и цоп с кремом и жрет.

А денег у меня - кот наплакал. Самое большое, что на три пирожных.

Она кушает, а я с беспокойством по карманам шарю, смотрю рукой, сколько у меня денег.

А денег - с гулькинос...

Překlad J. Huláka

...A jde do bufetu. Já za ní.

Chodí po bufetu a kouká na pult. Na pultě je mísa. Na míse dorty.

A já se kolem ní točím jako houser, jako buržuj nedořezanej a navrhuju:

Jestli máte chuť sníst si jeden kousek, tak se neostýchejte. Já zaplatím.

Merci, povídá.

Načež vyrazí prostopášným krokem k míse, chňap jeden kousek s krémem a baští.

Jenže já mám v kapse jak vymeteno. Nanejvýš tak na tři kousky.

Ona baští a já s obavou šmátrám po kapsách, ručním čichem zkoumám, kolik tam je.

Smrdí to málem...

Překlad L. Dvořáka

...A rovnou do bufetu. Já za ní.

A vona po tom bufetu chodí a kouká, co tam maj. Na jednom pultě vobjevila talíř.

A na tom talíři dortíky.

Tak se nadmu jako páv, vinu se kolem ní jako nákej nedoraženej buržoust a navrhnú jí:

Pokud máte chuť na nějaký dortíček, tak si klidně dejte. Já to platím.

Prej, mersí.

A najednou se takovým jako morálně zkaženým krokem vydá k tomu pultu – a už žere krémovéj.

Přitom co já u sebe měl za prachy – škoda mluvit. Maximálně tak na tři kousky.

Vona se cpe a já celej zničenej koukám rukou do kapsy, kolik tam může bejt. Jasně, pár drobásků...

Komentář

А я этаким гусем, этаким буржуем нерезанным вьюсь вокруг ее и предлагаю:

- složitá věta pro překlad, ani jednomu z překladatelů se nepodařilo vystihnout tón originálu (buržuj nedořezanej, nedoraženej buržoust)

На блюде тирожные.

-překlady se liší (Na míse dorty. Na talíři dortíky). Dvořák používá nepřesný výraz (talíř) a příliš expresivní (dortíky)

И вдруг подходит развратной походкой и цоп с кремом и жрет.

- Hulák (prostopášným krokem...baští)

- Dvořák (morálně zkaženým krokem...žere)- oba překladatelé použili významově správný překlad, hodilo by se možná lépe nemravným, zhýralým krokem.

смотрю рукой

- Hulák (ručním čichem zkoumám)- ne příliš výstižně přeloženo

- Dvořák (koukám rukou do kapsy)- ne příliš výstižně přeloženo

А денег - с гулькин нос...

- Hulák (Smrdí to málem.)- nepoužívá se v souvislosti s penězi 2

- Dvořák (Jasně, pár drobásků.)- neutrální

Překlad L. Dvořáka je volnější, obsahuje více subjektivních zásahů (...a kouká, *co tam mají*). Překladatel však trefně vystihuje tón vyprávění (...a *vona* chodí...), (*Prej, mersí.*), (...*takovým jako* morálně zkaženým...).

J. Hulák se drží přesně stavby originálu. Trefný překlad se objevuje především v těchto případech- jeden *kousek* s krémem, *sníst si* jeden kousek, *načež* vyrazí.

2. „Не надо иметь родственников“

М. М. Зощенко

...- Две станции, - уныло сказал кондуктор, глядя в сторону.
- Нет, ты это что? – удивился Тимофей Васильевич. – ты это чего, ты правду?
- Платить дядя надо, - тихо сказал кондуктор.
- Две станции... Потому как нельзя дарма, без билетов, ехать...
Тимофей Васильевич обиженно сжал губы и сурово посмотрел на племянника.
- Ты это что же – с родного дядю? Дядю грабишь?
Кондуктор тоскливо посмотрел в окно.
- Мародерствуешь, - сердито сказал дядя. – Я тебя, сукинова сына, семь лет не видел, а ты чего то? Деньги требуешь за поезд. С родного дядю!
Ты не махай на меня руками.
Хотя ты мне и родной родственник, но я твоих рук не испужался. Не махай, не делай ветру перед пассажирами...

Překlad J. Huláka

...„Druhá stanice,“ řekl bezbarvě průvodčí a díval se stranou.
„Ale prosím tě, copak to?“ podívil se Timofej Vasiljevič. „To myslíš vážně?“
„Musíte zaplatit, strejdo.“ Řekl tiše průvodčí.
„Dvě stanice... Zadarmo bez jízdenky nesmíme nikoho vozit.“
Strejda uraženě stiskl rty a přísně se na synovce podíval.
„Ale prosím tě – vlastního strejdu? Vlastního strejdu chceš okrást?“
Průvodčí zakaboněně vyhlížel oknem.
„Tys mi pěkně vyděrač!“ řekl zlostně strejda. „Neviděl jsem tě, prevíte jeden, celejch sedm let, a ty takhle? Požaduješ peníze za svezení? Na vlastním strejdovi?
Jenom na mě nemávej rukama.
Ačkoliv jsi můj příbuznej z prvního kolena, tak se tvejch rukou neleknu.
Nemávej s nima, ať pasažéři nechytanou průvan.“...

Překlad L. Dvořáka

...„No tak to jsou dvě stanice,“ řekl zarmouceně průvodčí a díval se radši stranou.
„Cože?“ podívil se Timofej Vasiljevič. „Ty to fakt myslíš vážně?“
„Zaplatit musíte,“ opakoval tiše průvodčí.
Dvě stanice... Zadarmo se prostě jezdit nedá.“
Timofej Vasiljevič uraženě sevřel rty a nevlídně se na synovce podíval.
„Cože? Vlastního strejčka?! Vlastního strejčka budeš takhle vydírat?“
Průvodčí se stísněně podíval z okna.
„Vobírat!“ dodal strýček rozhořčeně. „Já tě, ty neřáde, sedm let neviděl, a ty takhle?
A nemávej nade mnou rukama.
Jen si nemysli, že se tě leknu – i když jsi můj vlastní příbuznej.
A nedělej tu mezi cestujícíma rozruch!“...

Komentář

глядя в сторону- ani jeden z překladatelů přechodník nezachovává (a díval se stranou)

Тимофей Вильевич обиженно сжал губы и сурово посмотрел на племянника.

- Hulák (Strejda uraženě stiskl rty a přísně...)

- Dvořák (Timofej Vasiljevič uraženě sevřel rty a nevlídně...)- Hulák mění strýcovo jméno na strejdu

Ты это что же – с родного дядю? Дядю грабишь?

- Hulák („Ale prosím tě – vlastního strejdu? Vlastního strejdu chceš okrást?“)

- Dvořák („Cože? Vlastního strejčka?! Vlastního strejčka budeš takhle vydírat?“)- oba překlady výstižné (strejdu, strejčka), Dvořák překládá slovo грабишь jako vydírat- nepřesné. Oba opakují otázku (vlastního strýčka/strejdu) pro posílení expresivity.

Мародерствуешь (Tys mi pěkně vyděrač!, Vobírat!)- naprosto odlišný překlad, oba výstižně

Я тебя, сукинова сына (prevíte jeden, ty neřáde)- oba výstižně

не делай ветру перед пассажирами...

- Hulák (ať pasažéři nechytanou průvan)

- Dvořák (A nedělej tu mezi cestujícíma rozruch!“...)- Dvořák použil vynikající obrat, Hulák mění význam originálu.

L. Dvořák používá při překladu více hovorových výrazů (radši, fakt, prostě, sedum).

U J. Huláka se objevují dvě nepřesnosti v překladu (druhá stanice, pasažéři nechytanou průvan)- významový posun

3. „Актер“

М. М. Зощенко

...Вот вы меня, граждане, спрашиваете, был ли я актером?
Ну, был. В театре играл. Прикасался к этому искусству.
А только ерунда. Ничего в этом нет выдающегося.
Конечно, если подумать глубже, то в этом искусстве много хорошего.
Скажем, выйдешь на сцену, а публика смотрит.
А среди публики – знакомые, родственники со стороны жены, граждане с дому.
Глядишь – подмигивают с партеру – дескать, не робей, Вася, дуй до горы.
А ты, значит, им знаки делаешь – дескать, останьте беспокоиться, граждане.
Зачем. Сами с усами.
Но если подумать глубже, то ничего в этой профессии нету хорошего. Крови
больше испоришь...

Пřeklad J. Huláka

...Vás teda, lidičky, zajímá, jestli jsem někdy hrál divadlo?
Pravdaže hrál. Ano, byl jsem herec. Zkusil jsem tohle umění.
Ale je to nesmysl. Nic světoborného.
Když o tom pochopitelně víc hloubáte, tak na tomhle umění shledáte hodně
pěkného.
Vyjdeš dejme tomu na jeviště a obecenstvo na tebe kouká.
A mezi obecenstvem jsou tví známí, příbuzný z ženy strany, lidi z vašeho domu.
Vidíš, jak na tebe z přízemí mrkají – Vasjo, hele, jen žádnou trému a rozpal to.
A ty na ně taky děláš posunky – jen klid, lidičky. Všecko víme. My máme taky
za ušima.
Ale když o tom hloubáte ještě víc, tak na tom povolání není vůbec nic pěkného.
Spíš se nadělá hodně zlý krve...

Пřeklad L. Dvořáka

..., Vy se mně tedy ptáte, panstvo, jestli jsem byl někdy v životě hercem...
No ano, byl. Hrál jsem divadlo. Tohle umění jsem si takřikajíc osahal.
Ale jsou to jen hlouposti. Nic pozoruhodného jsem v tom neshledal.
Jistě, když se nad věcí zamyslíme do hloubky, shledáme, že v tomhle kumštu
je hodně pěkného.
Člověk vyjde na jeviště – a publikum se na něj dívá.
A mezi diváky jsou samozřejmě známí, příbuzní z manželčiny strany i sousedi
z domu.
Když se podíváte pozorněji, uvidíte, jak vám z parteru fandí – jen tak dál, Vasjo,
ničeho se neboj a opři se do toho.
A vy jim nenápadně naznačujete: Jen se nebojte, vážení, však my si poradíme.
A když se nad tím člověk zamyslí opravdu poctivě, zjistí, že na téhle profesi nic
dobrého není.
Že je to spíš jen pro vztek...

Komentář

Вот вы меня, граждане, спрашиваете, был ли я актером?

Ну, был. В театре играл. Прикасался к этому искусству.

-Dvořák se drží originálu (byl jsem hercem, hrál jsem divadlo), Hulák zaměňuje (hrál jsem divadlo, byl jsem herec).

-Oba dva velmi pěkně překládají (Zkusil jsem tohle umění. Tohle umění jsem si takříkajíc osahal.)

А только ерунда. Ничего в этом нет выдающегося.

- Hulák (Ale je to nesmysl. Nic světoborného.)- vynikající

- Dvořák (Ale jsou to jen hlouposti. Nic pozoruhodného...)

Глядишь – подмигивают с партеру – дескать, не робей, Вася, душ до горы.

- Hulák (Vidíš, jak na tebe z přizemí *mrkaj* – Vasjo, hele, jen žádnou trému a rozpal to.)

- Dvořák (Když se podíváte pozorněji, uvidíte, jak vám z parteru *fandí* – jen tak dál, Vasjo, ničeho se neboj a opři se do toho.)

- Dvořák používá slovo (*fandí*), které není příliš přesné, ale v kontextu nevadí. Výrazy (rozpal to, opři se do toho) jsou velmi trefně použity.

А ты, значит, им знаки делаешь – дескать, останьте беспокоиться, граждане. Зачем. Сами с усами.

-Hulák (A ty na ně taky děláš posunky – jen klid, lidičky. Všecko víme. My máme taky za ušima.)- trefnější překlad

- Dvořák (A vy jim nenápadně naznačujete: Jen se nebojte, vážení, však my si poradíme)

Крови больше испортишь...

-Hulák (Spíš se nadělá hodně zlý krve)- ne zcela přesný překlad

- Dvořák (Že je to spíš jen pro vztek)- lépe vystihuje originál

Dvořák vkládá do překladu více osobní iniciativy a tvořivosti (kumšt, když se podíváte pozorněji, z parteru *fandí*, zamyslí opravdu poctivě), což v tomto případě překladu nijak neubírá na autentičnosti.

V části, která začíná slovy: Скажем, выйдешь на сцену, se překlady liší. Hulák se drží originálu s oslovením ТЫ (Vyjdeš dejme tomu na jeviště), Dvořák užívá obratu ČLOVĚK (Člověk vyjde na jeviště) a poté VY (když se podíváte).

VII. Závěry

V úvodu své práce jsem uvedla předpoklad, že styl i jazyk obou překladů se bude lišit v závislosti na době jejich vzniku. Musím konstatovat, že tento předpoklad se v průběhu analýzy jednotlivých povídek a jejich překladů zcela nepotvrdil.

I přes to, že přístup každého překladatele je odlišný, není v tomto případě odlišnost způsobená časovým odstupem jednotlivých překladů. Odlišnost přístupu k překladatelské práci je jistě závislá především na individuálním přístupu překladatele a způsobu uchopení daného úkolu, na znalosti autora, prostředí, doby, ve které dílo vznikalo atd..

Moje domněnka, že překlad Jaroslava Huláka bude pro dnešního čtenáře poněkud zastaralý a hůře čitelný, byla tedy nesprávná. Naopak se domnívám, že pokud by čtenář porovnával oba překlady bez znalosti jakýchkoliv detailů, nebyl by schopen určit, který překlad je starší apod..

Jaroslav Hulák se ve svých překladech více drží originálu, dodržuje ve všech aspektech jeho linii jen s nepatrnými odchylkami, které jsou většinou způsobeny možnostmi jazyka překladu.

Libor Dvořák je překladatelem, který vkládá do své práce více subjektivního, rád se alespoň nepatrně odklání od originálu. Dvořák uplatňuje s nemalou odvahou své tvůrčí schopnosti, schopnosti spisovatele. Je otázkou, zda jsou jeho inovátorské zásahy do linie originálu vždy v souladu s originálem překládané povídky.

Jak jsem zmínila v úvodu, Zoščenko byl mistrem slova, schopnost „čarování“ se slovem je tím, co dělá jeho povídku výjimečnou. Zároveň však samozřejmě nevědomky připravil Zoščenko překladatelům svých děl složitý úkol. V závěru této analýzy mohu, myslím, konstatovat, že překlad i té nejkratší Zoščenkovy povídky je pro překladatele velkou výzvou.

Je zřejmé, že oba překladatelé jsou profesionály ve svém oboru. Analýza, kterou jsem provedla, jen potvrzuje, že překlady J. Huláka, které byly vydány před 20 lety, neztrácí na aktuálnosti a jsou čteny se stejnou lehkostí jako mladší překlady

L. Dvořáka.

Ripplová, J. Nové české překlady M. M. Zoščenka. Praha 2008. Bakalářská práce. FFUK v Praze. ÚSVS. Vedoucí práce PhDr. Olga Uličná, CSc.

Резюме

Работа представляет собой анализ трех выбранных рассказов М. М. Зощенко и их переводов, которые сделали Ярослав Хулак и Либор Дворжак. Прежде всего имеется ввиду сравнение двух различных подходов к переводческой работе.

В первой главе работы приводится краткая автобиография Михаила Михайловича Зощенко.

Вторая глава содержит характеристику комизма Зощенко, включая семантические и стилистические источники, и с описанием героев рассказов и характеристикой ситуационного юмора.

В третьей, четвертой и пятой главе следует анализ отдельных рассказов.

Сначала речь идет о лингвистическо-стилистическом анализе оригинала, а после этого об анализе и критической оценке отдельных переводов. В шестой главе приводятся примеры из каждого рассказа и их переводы, включая замечания.

В введении своей работы я привела предположение, что стиль и язык обоих переводов будет отличаться в зависимости от времени возникновения. Я должна констатировать, что это предположение в процессе анализа отдельных рассказов и их переводов полностью не подтвердилось.

Несмотря на то, что подход каждого переводчика отличается, в данном случае различие возникло не из-за промежутка времени возникновения отдельных переводов. Различие подхода к работе переводчика несомненно зависит прежде всего от индивидуального подхода переводчика и способа решения данной задачи, от знаний автора, среды, времени, в котором произведение возникло, и т.д.

Мое предположение, что перевод Ярослава Хулака будет для современного читателя немного устаревший и хуже читаемый, было неправильное. Переводы Я. Хулака, которые были изданы более чем 20 лет назад, не теряют свою актуальность и читаются с такой же легкостью, как и более поздние переводы

Л. Дворжака. Я считаю, что если бы читатель сравнивал оба перевода без знаний каких-либо деталей, он бы не был способен определить, какой из переводов старше и т.п.

Ярослав Хулак в своих переводах больше придерживается оригинала, соблюдает во всех аспектах линию оригинала только с незначительными отклонениями, которые в большинстве случаев вызваны возможностями языка перевода.

Либор Дворжак – переводчик, который вкладывает в свою работу больше субъективного, любит хотя-бы немного отклониться от оригинала. Дворжак применяет с большой смелостью свои творческие способности, способности писателя. Вопросом является, если его инновационные вмешательства в линию оригинала всегда соответствуют подлиннику переводимого рассказа.

Как я уже упоминала в введении, Зоценко был мастером слова, способность „колдовства“ со словом является тем, что делает его рассказ исключительным. Однако одновременно Зоценко безусловно поставил перед переводчиками своих произведений сложную задачу. В конце этого анализа я могу констатировать, что перевод и того самого замечательного рассказа Зоценко является для переводчиков большим вызовом.

Профессионально сделанные переводы Я. Хулака и смелые, однако точно понятые переводы Л. Дворжака доказывают, что переводчику недостаточно только освоить принципы переводческой работы. У переводчика должен быть талант и чутье писателя.

Очевидно, что оба переводчика являются профессионалами в своей области.

Ripplová, J. Nové české překlady M. M. Zoščenka. Praha 2008. Bakalářská práce. FFUK v Praze. ÚSVS. Vedoucí práce PhDr. Olga Uličná, CSc.

Resumé

Práce je analýzou tří vybraných povídek M. M. Zoščenka a jejich překladů, které zpracovali Jaroslav Hulák a Libor Dvořák. Jde především o porovnání dvou odlišných přístupů k překladatelské práci.

Předpokladem bylo, že styl i jazyk obou překladů budou závislé na době jejich vzniku.

V první kapitole práce je uveden stručný životopis Michaila Michajloviče Zoščenka. Druhá kapitola obsahuje charakteristiku Zoščenkovy komiky včetně zdrojů sémantických, stylových a s popisem hrdiny povídek a charakteristikou situačního humoru.

Ve třetí, čtvrté a páté kapitole následuje rozbor jednotlivých povídek. Nejprve jde o lingvostylistický rozbor originálu a poté o analýzu a kritické zhodnocení jednotlivých překladů. V šesté kapitole jsou uvedeny ukázky z každé povídky a jejich překladů včetně poznámek.

Z provedené analýzy vyplývá, že i přes rozdílný přístup každého z vybraných překladatelů, není v tomto případě odlišnost způsobena časovým odstupem vzniku jednotlivých překladů. Překlady J. Huláka, které byly vydány před více než 20 lety, neztrácí na aktuálnosti a čtou se se stejnou lehkostí jako mladší překlady L. Dvořáka. Originalita a náročnost Zoščenkových děl je pro překladatele velkou výzvou a nelehkým úkolem.

Profesionálně provedené překlady J. Huláka a odvážně, avšak precizně pojaté překlady L. Dvořáka dokazují, že překladateli nestačí jen dokonale zvládnout postupy překladatelské práce. Překladateli nesmí chybět spisovatelský talent a cit.

Ripplová, J. Nové české překlady M. M. Zoščenka. (Recent czech translations of M. M. Zoshchenko). Praha 2008. Bakalářská práce. FFUK v Praze. ÚSVS. Vedoucí práce PhDr. Olga Uličná, CSc.

Abstract

This thesis is an analysis of three selected short stories by M. M. Zoshchenko and their translations, that were carried out by Jaroslav Hulák and Libor Dvořák. The main aim is to compare two distinct approaches in translation techniques.

The key hypothesis was that the style and the language of both translations would be dependant upon the period of their origin.

In the first chapter a brief biography of Michail Michajlovič Zoščenko is presented. The second chapter contains a characteristic of Zoščenko's comicality together with the semantic and style sources and with the description of the short stories' hero and a characterisation of situational humour.

In the third, fourth and fifth chapter an analysis of individual short stories is performed. Initially, a linguo-stylistical analysis of the original is carried out. A critical evaluation of each individual translation is subsequently performed. In the sixth chapter extracts from each short story are quoted together with their translations and notes.

From the performed analysis it is apparent that although each selected translator uses a different approach, the dissimilarities are not caused by the time-gap between the origin of individual translations. Translations by J. Hulák, that were published more than twenty years ago, lose nothing of their recency and they are read with the same ease as the more current translations by L. Dvořák.

The originality and the complexity of Zoščenko's publications are a great challenge and an uneasy task for translators.

Profesionally carried out translations by J. Hulák, and daringly but precisely grasped translations by L. Dvořák, prove that it is not sufficient to only perfectly handle translation techniques but that the translator must also have a literary talent and flair.

Seznam literatury

- ČECHOV, A. P., AVERČENKO, A. T., ZOŠČENKO, M. M. Nic k smíchu. Praha: Argo, 2005. Přeložil L. Dvořák
- ЧУДАКОВА, М. О. Поэтика М. Зощенко. Москва: Наука, 1979
- DAETZ, L. Studien zur sowjetrussischen Kurzgeschichte. Munchen: [s.n.], 1969
- ЕРШОВ, Л. Ю. Из истории советской сатиры. Ленинград: Наука, 1973
- HRABÁK, J. Úvod do studia literatury. Praha: SNP, 1976
- HRALA, M. Současnost uměleckého překladu. Praha: Čs. spisovatel, 1987
- CHLOUPEK, J. Stylistika pro učitele. Ostrava: Ped. Fak., 1997
- Kniha o překládání. Praha: Sborník Nakl. Čs.-sovět. institutu, 1953
- КОРЕЦКИЙ, Л. В. а kol. Velký rusko-český slovník. Praha: Nakl. Čs. –sovět. institutu, 1952-1964
- KRIJTOVÁ, O. Pozvání k překladatelské praxi. Praha: Karolinum, 1996
- КРЕПС, М. Техника комического у Зощенко. USA: Chalidze Publications, 1986
- LEVÝ, J. Umění překladu. Praha: Ivo Železný, 1998
- VALENTA, E. Spisovatel na rozcestí. 1946. Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945- 1948). ÚČL AV ČR Praha, 2001.
- ЗОЩЕНКО, М. М. Избранное. Ленинград: Лениздат, 1984
- ЗОЩЕНКО, М. М. Материалы к творческой биографии, книга 1,2,3. Санкт-Петербург: Наука, 1997-2002
- ЗОЩЕНКО, М. М. Письма к писателю. Возвращенная молодость. Перед восходом солнца: Повести. Москва: Московский рабочий, 1989
- ZOŠČENKO, M. M. Zpověď a jiné nepřijemnosti. Praha: LN, 1985. Přeložil J. Hulák
- ЗЕМСКАЯ, Е. А. Русская разговорная речь. Москва: Наука, 1973

Literatura online

БЕЛАЯ, Г.А. „Униженные и оскорбленные“ В зеркале литературы XX. века (по страницам „Сентиментальных повестей“ М.Зощенко). Оpubл. в журнале: Филологические науки. 1979. № 5. s. 10-17.

Dostupné z: http://www.sovlit.ru/articles/belaia_sent_povesti.html

НИКОЛАЕВ, П.А. Редколл.: А.Г. Бочаров, Л.И. Лазарев, А.Н. Михайлов и др. Большая Российская энциклопедия.: Биографический словарь. Русские писатели XX века. Биографии М. М. Зощенко. Москва: Рандеву-АМ, 2000. С.292-295.

Dostupné z: http://www.sovlit.ru/articles/mmz_biography_slovar.html

РЕЙКИНА, М. Проблема литературной репутации М. М. Зощенко: 1910-е - 1920-е годы. Дипломная работа, 2002г. Dostupné z:

<http://www.sovlit.ru/articles/diplom.html>

ТОМАШЕВСКИЙ, Ю.В. Хронологическая канва жизни и творчества М. М. Зощенко. 1994. Dostupné z: <http://www.sovlit.ru/chronicle-mz.html>

ТОМАШЕВСКИЙ, Ю.В. Я взял подряд на этот рассказ. (М. Зощенко о литературе и ее языке). 1987. Dostupné z:

http://www.sovlit.ru/articles/tomashevskij_o_jazyke_mmz.html